

УДК 372.891

DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-4.02>

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Власенко Руслана Петрівна

кандидат біологічних наук,

доцент кафедри екології та географії

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0002-3743-4406

Scopus author ID: 24777426600

Researcher ID: ITV-9324-2023

Яковлева Валентина Анатоліївна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри екології та географії

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0001-5560-5099

У статті розкривається проблема фахової підготовки майбутніх учителів географії закладу вищої освіти в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Зазначено, що в системі загальної середньої освіти нині необхідні кваліфіковані та компетентні вчителі з високим рівнем знань, цілісно й усебічно розвинуті, здатні до критичного мислення особистості. Досліджено, що освітні компоненти фахової підготовки майбутніх учителів географії спрямовані на вдосконалення загальних і професійних знань, на розвиток умінь, що дозволяє використовувати сучасні педагогічні технології, для становлення фахово значущих особистісних якостей як складової частини педагогічної культури, що спонукає до вироблення вмінь у майбутнього фахівця користуватися методичним апаратом навчання географії; здійснювати навчально-виховний процес у всій його різноманітності; опанувати алгоритмізовані елементи фахових технологій і формувати творче ставлення до їх упровадження. Виокремлено, що у процесі практичної підготовки майбутні фахівці систематизують і вдосконалюють набуті знання, уміння й навички щодо краєзнавчої діяльності, що дає змогу досягти низки педагогічних цілей, також це є передумовою навчально-виховного впливу на особистість і стає основою духовних цінностей, дозволяє вивчати найкращі надбання культури народу, забезпечувати неперервність життєдіяльності поколінь. Усвідомлено, що фахове становлення майбутнього вчителя географії є тривалим процесом розвитку методичних компетентностей, методичних дій, самопроєктування окремих видів діяльності, формування індивідуального методичного стилю. Проаналізовано рівень підготовки та готовності майбутніх учителів географії до фахової діяльності в закладах загальної середньої освіти. З'ясовано рівень методичної готовності майбутніх учителів географії та визначено найбільш легкодоступні методи та технології викладання географії в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Ключові слова: фахова підготовка, освітні компоненти, майбутній учитель географії, освітні програми, сучасні технології та методики навчання географії, рівень методичної готовності, краєзнавча складова, музейна педагогіка.

Vlasenko R. P., Yakovleva V. A. Features of the professional training of future geography teachers in an institution of higher education

Currently, it is being revealed the problem of actual training of future readers of geography – the foundation of the world's knowledge – Zhytomyr State University named after Ivan Franko. It is indicated that in systems of secondary qualification today there are the necessary qualifications and competencies in teachers with high level knowledge, expedient and habitual knowledge are associated with the critical thinking of the individuals. It has been studied that the educational components of the professional training of future geography teachers are aimed at improving general and professional knowledge, at developing skills that allow the use of modern pedagogical technologies, for the development of professionally significant personal qualities as an integral part of the pedagogical culture, encouraging the development of skills in the future specialty. Methodological apparatus for teaching geography; carry out the educational process in all its diversity; master algorithmized elements of professional technologies and develop a creative attitude towards their implementation. It is highlighted that in the process of practical training, future specialists systematize and improve the acquired knowledge, skills and abilities in local history activities, which makes

it possible to achieve a number of pedagogical goals; this is also a prerequisite for educational influence on the individuals and becomes the basis of spiritual values, allows one to study the best achievements of the culture of the people, ensure the continuity of life of generations. It is realized that the professional development of a future geography teacher is a long process of developing methodological competencies, methodological actions, self-design of certain types of activities, and the formation of an individual methodological style. It is analyzed the level of training and readiness of future geography teachers for professional activities in general secondary education institutions. It was determined the level of methodological readiness of future geography teachers and the most accessible methods and technologies for teaching geography at the Ivan Franko Zhytomyr State University.

Key words: professional training, educational components, future geography teacher, educational programs, modern technologies and methods of teaching geography, level of methodological readiness, local history component, museum pedagogy.

Постановка проблеми та її актуальність.

Суспільство перед освітою ставить високі вимоги та гарантії того, щоб заклади вищої освіти надавали якісну та професійну підготовку фахівців. Саме компетентнісний підхід в освіті є основою модернізації сучасної вищої освіти та вдосконалення процесу професійної підготовки, він передбачає формування компетентного фахівця. Реформа в системі вищої освіти почалася із затвердження концепції «Нова українська школа». Через те постала нагальна необхідність узгодження процесу підготовки майбутнього педагога із запитами сьогодення. Досягнення максимальних результатів у вирішенні зазначеної проблеми можливе з використанням знань і практичних навичок географічної науки на межі предметних галузей і формуванні спеціальних (фахових) компетентностей. В українському суспільстві є гострою потреба наукового розроблення теоретичних і методичних засад підготовки майбутнього вчителя географії в закладах вищої освіти, що зумовлена законодавчо закріпленими вимогами реформи освіти в Україні, упровадженням концепції Нової української школи тощо.

Реалізація Концепції Нової української школи, яка є базовим документом розвитку сучасної освіти, базується на створенні школи, що сприятиме не тільки отриманню знань, як це відбувалося раніше, а й умінь застосовувати отримані знання в житті. Результатом діяльності Нової української школи є випускник як цілісна, усебічно розвинута, здатна до критичного мислення особистість. Вивчення географії в умовах нової української школи потребує нового розуміння концепції географічної освіти в сучасних закладах освіти. Шкільна географія є предметом, який розвиває в учня комплексний аналіз, моделювання та прогнозування як природних, так і соціально-політичних явищ на трьох рівнях узагальнення: локальному, регіональному та глобальному. Тому в університеті підготовці майбутнього вчителя географії приділяється надзвичайна увага, програма її реалізації визначається як особливо актуальна.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Питанням фахової підготовки майбутніх учителів гео-

графії, розробленням сучасних технологій і методик навчання географії присвячено багато праць таких науковців, як: А. Долгих, Л. Даценко, О. Непша, О. Завальнюк, Л. Вішнікіна, М. Криловець, В. Кулішов, Л. Покась, О. Браславська, К. Романькова, О. Чубрей, Н. Грицай, О. Тімець, І. Шумілова, В. Костюк, Р. Власенко, Т. Андрійчук [1–12] та інші.

Аналіз наукових праць у підготовці майбутніх учителів географії свідчить, що науковці приділяють належну увагу окресленій вище проблемі, зокрема таким її питанням, як: науково-дослідницька діяльність студентів-географів під час педагогічної практики; педагогічні умови організації науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії у процесі фахової підготовки; компетентнісне навчання та викладання географії в системі неперервної педагогічної освіти; підготовка майбутніх учителів географії до організації дослідницької діяльності учнів; інноваційна педагогічна технологія як засіб формування методичної компетентності для роботи майбутнього вчителя географії, професійні компетенції майбутніх учителів у сфері географічної освіти [2–7; 11; 12].

Однак у результаті проведеного аналізу великої кількості наукових праць, присвячених цій проблематиці, визначається відсутність узгодженої методологічної системи реалізації компетентнісно орієнтованого підходу у процесі фахової підготовки майбутніх учителів географії.

Мета статті – проаналізувати рівень підготовки та готовності майбутніх учителів географії до фахової діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійне становлення майбутнього вчителя розпочинається під час фахової підготовки в закладі вищої освіти. Методична підготовка здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» є однією з найважливіших ланок загальної професійної підготовки вчителя і формує систему їхньої методичної культури. Тому на кафедрі екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка здійснюється робота

над науковою темою: «Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутнього вчителя географії сучасної школи», досліджуються та впроваджуються результати наукової роботи на освітньо-професійній програмі «Середня освіта (Географія)». Метою освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є: сприяння самореалізації та формуванню високоосвіченої, національно свідомої та гармонійно розвиненої особистості, здатної незалежно мислити і діяти згідно із принципами свободи, гідності, відповідальності, довіри, співпраці, патріотизму, брати участь у модернізації навчання, що передбачає впровадження інновацій і визначається фаховим характером навчального процесу, що сприяє широкому доступу до працевлаштування. Програма, що реалізується в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, покликана сформувати в майбутніх учителів географії ключові загальні та фахові компетентності, необхідні для вирішення професійних завдань освітньої галузі; підготувати конкурентоспроможних фахівців із широким доступом до працевлаштування, здатних до навчання здобувачів у закладах загальної середньої освіти, згідно з вимогами відповідних чинних Державних стандартів стосовно академічної та професійної кваліфікації; забезпечити якісну, доступну та сучасну освіту на основі інтеграції нових наукових знань і практичних навичок для підготовки фахівців у галузі освіти, які будуть затребуваними та мобільними на ринку праці, спроможними до навчання впродовж життя, здатними здійснювати особистісний, духовно-світоглядний вибір, матимуть необхідні загальні компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях. Методичне становлення майбутнього вчителя географії є тривалим процесом розвитку освітніх компетентностей, усвідомлення методичних дій, самопроектування окремих видів діяльності, формування індивідуального методичного стилю. Під час навчання здобувачів у вищому навчальному закладі дуже важливим є формування індивідуальної освітньої траєкторії методичного становлення, що зумовлене врахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і розробленням відповідної стратегії методичної підготовки. Здобувачі вищої освіти мають чітко уявляти мету та завдання своєї діяльності, прогнозувати шляхи методичного становлення та саморозвитку [2].

Відповідно до освітньо-професійної програми та навчального плану здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» суттєва роль у методичній підготовці майбутнього вчителя географії належить таким освітнім компонентам, як: «Методика навчання географії», «Шкільне географічне краєзнавство», «Методика

позакласної роботи з географії», «Географія населення», «Вікова фізіологія, валеологія та шкільна гігієна» тощо, вибіркоким освітнім компонентам, що мають популярність у здобувачів вищої освіти, а саме: «Краєзнавство», «Історична географія з основами етнографії», «Країнознавство», «Історія географічних відкриттів і досліджень» тощо [4].

У підготовці майбутнього вчителя географії провідне місце посідає методична складова частина, тому одним із напрямів у розвитку географічної освіти є впровадження в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій, розвиток сучасних засобів навчання, що зумовлене необхідністю модернізації методичної підготовки майбутнього вчителя географії, навчальна дисципліна «Методика навчання географії» у закладі вищої освіти забезпечує професійну підготовку майбутнього вчителя географії і передбачає формування у здобувачів бакалаврату відповідних компетенцій. Для них важлива не лише структура науки, а й побудова навчальної дисципліни з урахуванням взаємозв'язків її складових частин.

Освітня компонента «Методика навчання географії» викладається для студентів 3–4 курсів природничого факультету освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Середня освіта (Географія)» Житомирського державного університету імені Івана Франка. Навчальна дисципліна «Методика навчання географії» вивчається у визначеній послідовності згідно з навчальною та робочою програмами, у ній висвітлюються мета та завдання методики навчання географії, також розкриваються зміст і методика проведення різних видів уроків, у програмі відображено перелік питань до кожної лекції. Найголовніші з них зазначені окремо, даються відповідні посилання на літературні джерела.

Метою вивчення цієї освітньої компоненти є формування у здобувачів вищої освіти знань теоретичних засад методики навчання географії, розвиток їхнього творчого методичного мислення, уміння раціонально організувати власну педагогічну працю та методичні вміння, спрямовані на виконання функцій учителя сучасної школи, з використанням знань і практичних навичок у галузі географії та на межі предметних галузей; формування спеціальних (фахових) компетентностей із методики навчання географії.

У системі методичної підготовки майбутніх учителів географії приділяється увага групі методів з організації навчально-пізнавальної діяльності, так званих методів навчання. Ця група об'єднує не тільки методи, пов'язані із практичним застосуванням теоретичних знань, а й методи, які визначаються інтересом майбутнього вчителя географії до майбутньої фахової діяльності. Практична реалізація цих методів здійсню-

ється на лабораторних і практичних заняттях, під час навчальних і виробничих (педагогічних) практик. Традиційні й актуальні методичні проблеми, що розглядаються в рамках методичних курсів, знаходять подальше відображення на виробничих (педагогічних) практиках та під час виконання курсової роботи з методики навчання географії та кваліфікаційної (дипломної) робіт. Саме ці форми організації навчального процесу становлять науково-дослідницьку діяльність здобувачів вищої освіти – важливу ланку методичної підготовки майбутніх учителів географії. Організація науково-дослідницької діяльності забезпечує поєднання різноманітних методів дослідження [1; 2; 4; 5; 8; 11; 12].

Важливою складовою частиною в дослідницькій роботі здобувачів вищої освіти є впровадження емпіричних методів роботи, що передбачає вивчення досвіду роботи закладів загальної середньої освіти, узагальнення педагогічного досвіду, аналіз науково-методичної літератури, участь у науково-практичних конференціях, проєктах кафедри, конкурсах наукових робіт, публікаціях спільно з викладачами, під керівництвом яких вони виконують наукові дослідження, робота в гуртках і проблемних групах тощо [1–4; 8; 11; 12].

Зокрема, на кафедрі екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка склалася поетапна схема залучення майбутніх учителів географії до науково-дослідницької діяльності. Науково-дослідницька робота розпочинається на першому курсі з лабораторних і практичних/семінарських занять, а продовжується на таких навчальних практиках, як: фізико-географічна (2, 4, 6 семестр), психолого-педагогічна (3 семестр), педагогічно-психологічна (4 семестр), із соціальної й економічної географії України (7 семестр), а також на виробничій (педагогічній) практиці (7, 8 семестри).

Надалі дослідницька діяльність реалізується в курсовій роботі з методики навчання географії та під час виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи. Значне місце в навчальній діяльності на ОПП «Середня освіта (Географія)» належить участі здобувачів вищої освіти в наукових проблемних групах: «Краєзнавство», «Основи наукових досліджень», «Геоінформатика», «Геологія», «Методика навчання географії», «Екозоологічні дослідження Словечансько-Овруцького кряжа» й участь у всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт тощо.

Залучення майбутнього вчителя географії до виступів на підсумкових конференціях з виробничих (педагогічних) практик, засіданнях проблемних груп, наукових студентських конференціях сприяє розвитку методичного мислення, формуванню комунікативних навичок. Так, під час виробничих (педагогічних) практики IV курсу

кожна група студентів проводить дослідження з однієї з методичних проблем (прийоми мотивації навчальної діяльності здобувачів закладу загальної середньої освіти, оцінювання результатів навчання, особливості сучасного уроку географії, інтерактивні методи навчання в географії тощо). Результати дослідження доповідаються на підсумковій конференції, де здобувачі освіти демонструють фрагменти уроків географії з елементами сучасних інформаційних технологій, результати інтерв'ювань і анкетування вчителів та здобувачів. Саме така практична підготовка до роботи не тільки дає змогу поглиблювати теоретичну підготовку студентів, а й сприяє розвитку їхньої фахової спрямованості. На виробничій (педагогічній) практиці здобувачі IV курсу отримують проєктні завдання. Мета цих завдань – представити проєкт за низкою напрямів щодо діяльності сучасного вчителя географії в закладі загальної середньої освіти. Під час звітної конференції студенти представляють виконані проєкти та педагогічні замальовки в різноманітній формі [1; 4; 8; 11].

Важливою частиною професіоналізму майбутнього вчителя географії є краєзнавчий складник підготовки, що є передумовою навчально-виховного впливу на особистість та є основою духовних цінностей, завдяки вивченню найкращих надбань культури народу, забезпеченню неперервності життєдіяльності поколінь. Краєзнавча освіта майбутнього вчителя географії – це процес і результат утвердження фахівця, який, опановуючи досвід і цінності культури, спроможний використовувати їх у своїй професійній діяльності [1].

На нашу думку, краєзнавчий матеріал потрібно подавати під час викладання інших дисциплін. Так, наприклад, під час вивчення освітньої компоненти (далі – ОК) «Геологія» вивчається геологія, мінерали, гірські породи свого краю; ОК «Фізична географія України» – рельєф, клімат, води, рослинність, ґрунти, тваринний світ регіону; ОК «Соціальна та економічна географія України» – особливості господарства регіону, ОК «Шкільне географічне краєзнавство» – здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній діяльності тощо. У курсових і дипломних (кваліфікаційних) роботах також відображається краєзнавча спрямованість викладання. Здобувачі вищої освіти можуть досліджувати такі теми: «Гідрологічна характеристика річки Тетерів», «Стан навколишнього середовища Житомирщини та його вивчення у шкільному курсі географії», «Фізико-географічна характеристика басейну річки Тетерів», «Екологічний стан навколишнього середовища Житомирщини», «Аналіз організації та розвитку системи сільських поселень на території Бердичівського району Житомирської області», «Використання краєзнавчого підходу у вивченні

географії Житомирської області у шкільному курсі географії» тощо.

Підготовка майбутніх учителів географії є потребою часу та вимагає від викладачів упровадження у процес професійної підготовки інноваційних форм і методів діяльності; удосконалення знань, умінь і навичок здобувачів освіти.

Викладачі кафедри екології та географії у 2024 навчальному році провели анкетування здобувачів 4 курсу та випускників ОП «Середня освіта (Географія)» на предмет підготовки їх до майбутньої фахової діяльності. В опитуванні взяли участь 56 респондентів із Житомирського державного університету імені Івана Франка. Основне, на що ми звертали увагу, – це рівень методичної готовності майбутніх учителів географії, усі питання опитувальника стосувалися освітніх компонент: «Методика навчання географії», «Шкільне географічне краєзнавство», «Геологія», «Методика позакласної роботи з географії», «Географія населення», «Фізична географія України», «Соціальна та економічна географія України», «Шкільне географічне краєзнавство» та інші. Опитувальник створено за допомогою онлайн-форми Google Forms.

Моніторингове дослідження передбачало отримання результатів щодо рівня знань випус-

кників і здобувачів вищої освіти з освітніх компонент географічної галузі, із цією метою була розроблена анкета на розуміння та визначення мети і завдань методичної діяльності майбутнього вчителя географії. Для цього ми застосували чотирибальну шкалу оцінювання, де є високий, достатній, середній, низький рівні знань. Закцентовано увагу на ефективності вивчення географічних дисциплін, з'ясовано, які методи та технології викладання були легкодоступними для майбутніх учителів географії, які форми були найзручнішими у процесі навчання. У результаті проведеного аналізу анкети з опитувальника «Рівень методичної готовності майбутніх учителів географії» щодо рівня знань про мету та завдання методичної діяльності ми отримали такі дані: високий рівень знань мали 50% респондентів, достатній рівень – 42,9%, середній рівень – 5,4%, низький рівень – 1,8% (Рис. 1).

Щодо відповідей респондентів про самооцінку рівня знань з методики навчання майбутніх учителів географії, отримано такі результати: опитувані оцінили свої знання з методики навчання на високому рівні – 24 респонденти, що становить 42,9%, на достатньому рівні – 28 осіб, що становить 51,8%, на середньому рівні – 3 осіб, тобто 5,4% (Рис. 2).

Як Ви оцінюєте свої знання про мету та завдання методичної діяльності як майбутнього вчителя географії?
56 відповідей

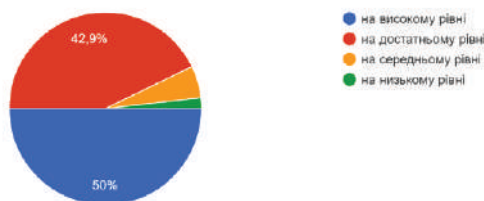

Рис. 1. Відповіді респондентів щодо рівня знань про мету та завдання методичної діяльності

Оцініть свій рівень знань з методики навчання географії.
56 відповідей

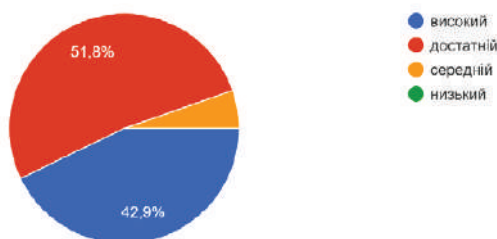

Рис. 2. Відповіді респондентів щодо самооцінки рівня знань з методики навчання майбутніх учителів географії

Загалом, більшість респондентів отримали знання, що відповідають випускнику закладу вищої освіти і дають можливість працювати вчителем географії.

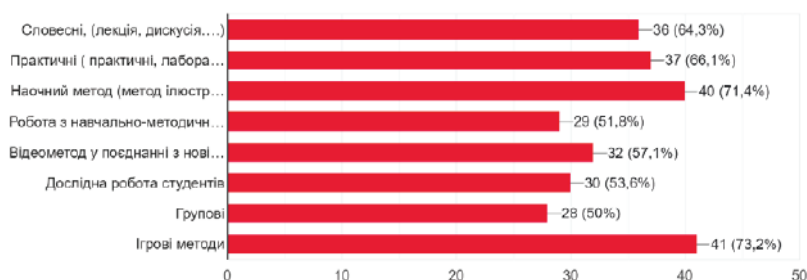
Перевагу серед методів навчання майбутні вчителі географії віддали ігровим методам навчання, що становили 73,2%, на другому місці – наочний

метод – 66,1% опитаних, третє місце посідають словесні методи – 66,1% (Рис. 3).

Найбільш легкодоступною формою навчання для майбутніх учителів географії стали аудиторні заняття – 36 респондентів, що становило 64,3%, позааудиторні форми – 62,5% респондентів (Рис. 4).

Які саме методи та технології викладання були для вас легкодоступними і такими, що зміст освіти запам'ятався надовго?

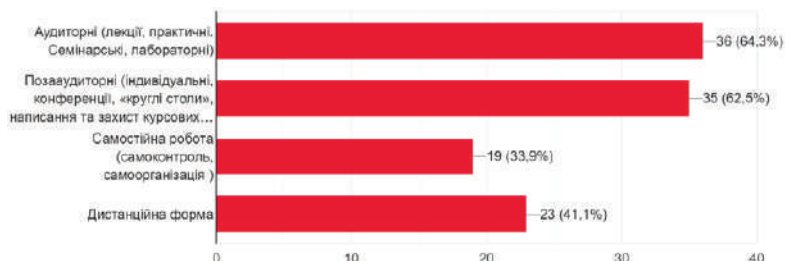
56 відповідей

Рис. 3. Відповіді респондентів щодо методів і технологій викладання, що були легкодоступними для майбутніх учителів географії

Яка форма навчання виявилася для Вас найзручнішою?

56 відповідей

Рис. 4. Відповіді респондентів щодо методів і технологій викладання, що були легкодоступними для майбутніх учителів географії

Висновки. Отже, на основі проведеного наукового аналізу можемо зробити висновки, що фахова підготовка майбутніх учителів географії полягає в гармонійному поєднанні теоретичних знань із науковими дослідженнями й інноваційними технологіями в сучасному суспільстві, важливою особливістю у процесі викладання географічних дисциплін є використання компетентісно

орієнтованого підходу, який охоплює експериментальні дослідження та практичну підготовку, що реалізовано в закладі вищої освіти. Рівень підготовки та готовності майбутніх учителів географії до фахової діяльності в закладах загальної середньої освіти відповідає випускнику закладу вищої освіти і дає можливість працювати вчителем географії.

Література:

1. Особливості застосування краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії: досвід роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка / Р. Власенко та ін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 156–161.

2. Грицай Н. Реалізація діяльнісного підходу в методичній підготовці майбутніх учителів природничих наук. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук у контексті вимог нової української школи* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. 2024. С. 24–26.
3. Компетентнісне навчання та викладання географії в системі неперервної педагогічної освіти : колективна монографія / за наук. ред. Л. Вишнікіної. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. 265 с.
4. Особливості формування структурно-функціональних компонентів освітнього середовища у процесі викладання географічних дисциплін / В. Костюк та ін. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 1 (53). С. 61–65.
5. Непша О. Підготовка майбутніх учителів географії до організації дослідницької діяльності учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 83. С. 193–197.
6. Покась Л., Браславська О. Інноваційна педагогічна технологія як засіб формування методичної компетентності для роботи майбутнього вчителя географії. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 11. С. 66–73.
7. Романькова К. Професійні компетенції майбутніх вчителів у сфері географічної освіти: сутність, специфіка, технологія формування. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи». 2021. Вип. 80. Т. 2. С. 106–110.
8. Формування готовності майбутніх учителів біології і географії до впровадження дистанційного та змішаного навчання / Р. Романюк та ін. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 30 (1). С. 129–137.
9. Чубрей О. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу : монографія. Чернівці : Технодрук, 2020. 376 с.
10. Шумілова І. Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей: теорія і практика : монографія. Бердянськ : видавець О.В. Ткачук, 2016. 544 с.
11. Методика навчання географії: інноваційні технології у процесі викладання географії в базовій та профільній школі / В. Яковлева та ін. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». 2023. № 3. С. 111–117.
12. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students / I. Revenko et al. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. P. 137–146.

References:

1. Vlasenko, R.P., Antonova, O.Ye., Kostyuk, V.S., & Andriichuk, T.V. (2023). Osoblyvosti zastosuvannya kraieznavchoho pidkhodu u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia heohrafii: dosvid roboty Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Peculiarities of the application of the local studies approach in the preparation of the future teacher of geography: the work experience of Zhytomyr Ivan Franko State University]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 57 (1). S. 156–161 [in Ukrainian].
2. Hrytsai, N.B. (2024). Realizatsiia diialnisnoho pidkhodu u metodychnii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pryrodnychkh nauk. Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizyky, khimii, biolohii ta pryrodnychkh nauk v konteksti vymoh novoï ukrainsoï shkoly [Implementation of the activity approach in methodical training of future teachers of natural sciences.]. *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. S. 24–26 [in Ukrainian].
3. Kompetentnisne navchannia ta vykladannia heohrafii u systemi neperervnoi pedahohichnoi osvity [Competency learning and teaching of geography in the system of continuous pedagogical education]: kol. monohrafiia / za nauk. red. L.P. Vishnikinoi. Poltava: PNP U imeni V.H. Korolenka, 2022. 265 s. [in Ukrainian].
4. Kostyuk, V.S., Vlasenko, R.P., Andriichuk, T.V., & Korinnyi, V.I. (2022). Osoblyvosti formuvannia strukturno-funktsionalnykh komponentiv osvithnoho seredovyshcha u protsesi vykladannia heohrafichnykh dystsyplin [Peculiarities of the formation of structural and functional components of the educational environment in the process of teaching geographic disciplines]. *Innovatsiina pedahohika*. № 1 (53). S. 61–65 [in Ukrainian].
5. Nepsha, O.V. (2022). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv heohrafii do orhanizatsii doslidnytskoi diialnosti uchniv [Preparation of future geography teachers for the organization of students' research activities]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 83. S. 193–197 [in Ukrainian].
6. Pokas, L. & Braslavska, O. (2015). Innovatsiina pedahohichna tekhnolohiia yak zasib formuvannia metodychnoi kompetentnosti dlia roboty maibutnoho vchytelia heohrafii [Innovative pedagogical technology as a means of forming methodical competence for the work of a future teacher of geography]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. Vyp. 11. S. 66–73 [in Ukrainian].
7. Romankova, K.O. (2021). Profesiini kompetentsii maibutnikh vchyteliv u sferi heohrafichnoi osvity: sutnist, spetsyfika, tekhnolohiia formuvannia [Professional competencies of future teachers in the field of geographic education: essence, specificity, technology of formation]. *Naukovyi chasopys NPU im. M.P. Dragomanova*. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 80. T. 2. S. 106–110 [in Ukrainian].
8. Romaniuk, R.K., Vlasenko, R.P., Yakovleva, V. A., & Kostyuk, V.S. (2020). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv biolohii i heohrafii do vprovadzhennia dystantsiinoho ta zmishanoho navchannia [Formation of readiness of future teachers of biology and geography for the introduction of distance and mixed learning]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 30 (1). S. 129–137 [in Ukrainian].
9. Chubrei, O.S. (2020). Systema pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafii do profesiinoi diialnosti na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [The system of training future geography teachers for professional activity based on the competence approach]: monohrafiia. Chernivtsi: Tekhnodruk, 376 s. [in Ukrainian].

10. Shumilova, I.F. (2016). Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei: teoriia i praktyka [Formation of general cultural competence of future teachers of humanitarian specialties: theory and practice]: monohrafiia. Berdiansk : vydavets Tkachuk O.V. 544 s. [in Ukrainian].
  11. Yakovleva, V.A., Vlasenko, R.P., & Andriichuk, T.V. (2023). Metodyka navchannia heohrafii: innovatsiini tekhnolohii v protsesi vykladannia heohrafii u bazovii ta profilnii shkoli [Methodology of teaching geography: innovative technologies in the process of teaching geography in basic and specialized schools]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity*. Seriiia "Pedagogika. Psykholohiia". №. 3. S. 111–117 [in Ukrainian].
  12. Revenko, I., Hlianenko, K., Sosnova, M., Vlasenko, R., & Kolodina, L. (2024). The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. Vol. 17, P. 137–146 [in Ukrainian].
-